

SAĞLIK SİSTEMİ NEREYE KADAR SOSYAL OLABİLİR?

Sürekli Tartışılan Kavramlar: Sosyallik

Türkiye’ de, özellikle 1961 Anayasa’ sına konulan sağlık hizmetlerinin sosyal bir hizmet olarak ücretsiz olarak sunulacağı taahhüdünden sonra, bu kavram hep kazanılmış hak olarak algılanmış ve çeşitli söylemlerde tartışılmaz bir ilke olarak öne sürülmüştür.

Muhtemelen, bu maddenin 1961 Anayasası’ na girişinde etkili olan da, sosyalizasyon düşüncesinin Türkiye’ deki önderi Prof. Dr. Nusret Fişek’ tir.

Her Kesim Farklı Algılıyor

“Sağlık hizmetleri sosyaldir, ücretsiz olmalıdır” ilkesini her kişi ve kesim kendine göre yorumlamaktadır.

Sınırlar ve kavramlar net olarak ortaya konulmayınca ve belirsizlik sistemin temelini oluşturunca, sağlık hizmetlerinin nereye kadar sosyal olabileceği, her kesimin kendi hayallerine, toplumsal konum ve çıkar beklentilerine göre elastiki olarak uzuyor veya kısılıyor.

Konsensus Oluşturamayan Toplum

Türk toplumu, henüz temel bazı konularda birlikte düşünebilme ve ortak çözümler geliştirebilme olgunluğuna erişememiş durumdadır.

Gelişmiş toplumlarda, bugün için 60 yaşın altında emeklilik veren toplum neredeyse yoktur. Kişi başına ulusal gelirleri 25.000-35.000 civarında seyreden bazı Kuzey Avrupa ülkeleri, büyük bir çoğunlukla ve referandumla, halkın büyük desteğiyle emeklilik yaşının 67-68’ lere çıkarılmasına karar veriyorlar.

Bizde ise, emeklilik yaşı 59-61’ e çıkarıldığı zaman, sendikalar ile onları destekleyen bazı kuruluşlar ve hatta partiler, “mezarda emeklilik” sloganıyla sokaklara dökülüyorlar.

Temel konularda şeffaf, yalın bir tartışma yok. En önemlisi, paylaşımcılık ve dürüstlük etkin olamıyor. Yaratılan gürültü ve toz-duman ortamında popülist ve fırsatçı kaygılar belirleyici olabiliyor.

Sağlığa Ne Kadar Pay Ayrılabilir ?

Her ülke, kendi ekonomik gücü oranında sağlık hizmetlerine bir bütçe ayırabilir.

Bu oran ve miktar, ülkelerin zenginliğine, o dönemdeki sorunlarına ve önceliklerine göre değişir.

Refahta Farklı, Savaşta Farklı

Refah halindeki toplumlarda sağlığa ayrılan pay genelde yükselmektedir. Ancak, savaş dönemlerinde ise harcamaların önemli kısmı güvenlik ve askeri harcamalara yönelmekte ve sağlığa ayrılan pay göreceli olarak azalmaktadır.

Türkiye’ nin Sağlık Harcamaları

Bu harcamaları açık ve yalın olarak ortaya koymak, şu andaki hesaplama yöntemleriyle kolay değildir ve yanıltıcıdır.

Sağlık Bakanlığı, bir anlamda “Maskeli Bir Bütçe” ye sahiptir. Genel bütçeden 17.5 milyar TL civarında bir miktar almaktadır. Genel bütçenin 330 milyar TL olduğunu düşünürsek, Sağlık Bakanlığı’ nın aldığı pay %5.3’ tür. 14 milyar TL de SGK’ dan

almaktadır. Bu miktarla birlikte, Sağlık Bakanlığı' nın yaptığı harcama 31.5 milyar TL' dir ve genel bütçenin % 9.5' unu oluşturmaktadır.

Bunun dışında, çeşitli Bakanlıkların, MSB' nin ve özel kuruluşların da sağlık harcamaları bulunmaktadır. Sağlık Bakanı' nın belirttiğine göre, Türkiye' de kişi başına sağlık harcaması ortalama yılda 550-600 USD' ye yükselmiştir ve bu miktar da 75-80 milyar TL' ye karşılık gelmektedir.

Bu miktarı, Türkiye' nin yıllık bütçe geliriyle (330 milyar TL) kıyaslarsak, % 22-24 arasında bir miktara karşılık gelmektedir ki, hiç de az bir miktar değildir.

Sağlıkta Ne Kadar Sosyal Olabiliriz?

Kanımızca, Türkiye sağlık harcamalarında son dönemlerde ulaşabileceği en yüksek düzeylere erişmiştir.

Özellikle sağlıkta kamu harcamaları, devasa boyutlara ulaşmış ve SGK' yı da büyük sıkıntı içerisine sürüklemiştir.

Terörün de göreceli sınırlı kalması, kamu sağlık harcamalarının artışını kolaylaştırmıştır.

Son dönemde ise Türkiye, bölgesinde geniş bir hesaplaşmanın ortasındadır. Bu koşullar, terör ve güvenlik konularını öne çıkaracaktır. Askeri harcamaların, dış ve iç güvenlik harcamalarının artırılmak zorunda olduğu bir döneme girilmektedir.

Böyle durumlarda, kamu sağlık harcamalarında genellikle kısıntı ve gerileme gözlemekteyiz.

Muhtemelen, böyle bir azalma beklenebilir. Özellikle de SGK' nın ödemeleri ve kapsamları konusunda.

Asgari ve Zorunlu Sağlık Hizmetleri Belirlenmelidir

Hiçbir sosyal güvenlik sistemi ve devlet, tüm sağlık hizmetlerini ücretsiz olarak karşılayamaz ve yapamaz. Buna hiçbir ülkenin gücü de yetmez.

Bu nedenle, sağlık hizmetlerinde verilmesi mutlaka zorunlu olan asgari düzeydeki sağlık hizmetleri belirlenmelidir ve bu hizmetler tüm vatandaşlar için ücretsiz olmalıdır. Bu hizmetleri de devlet hastaneleri vermelidir.

Bunun dışındaki sağlık hizmeti sunan özel kurumlar, kendi maliyetleri doğrultusunda, ücretli olarak hizmet verebilirler. Üniversite hastaneleri gibi, özellikli hizmet üreten kamu kurumları da, kısmi ücretli hizmet sunabilmelidirler.

Bu temel ilkeler doğrultusunda kapsam ve çerçeveler belirlenmeli, bulanıklık ve kafa karışıklığına son verilmelidir.

Ülkelerin Gereksinimi Sadece Sağlıkta İbaret Değildir

Tabii ki ülkelerin gereksinimi yalnızca sağlık hizmetlerinden ibaret değildir. Hiçbir ülke, ülke güvenliğini, enerji ihtiyaçlarını, üretimi, ulaşım gereklerini, sanayiye, barınma sorunlarını erteleyerek, yalnızca sağlığa harcama yapamaz. Tüm harcamalar, belirli öncelikler ve dengeler doğrultusunda yapılır. Tersisi durumda, daha büyük sorunlar ortaya çıkacağı kuşkusuzdur.

SONUÇ

- **Her ülke, sağlık giderlerine ancak kendi bütçesi ve gücü oranında bir miktar ayırabilir**
- **Bu miktar sınırsız olamaz. Bu nedenle, iyi kullanılmalıdır.**
- **Zorunlu ve temel sağlık hizmetleri tüm yurttaşlara ücretsiz sunulmalıdır. Bu nedenle, bu hizmetlerin niteliği ve kapsamı belirlenmelidir.**

- **Ücretsiz sağlık hizmeti, devlet hastaneleri tarafından verilmelidir.**
- **Diđer sağlık hizmeti sunucuları, kendi fiyatlarını, kendi maliyetlerine göre, kendileri belirleyebilmelidirler**
- **Türkiye' nin, içine sürüklendiği muhtemel bölgesel savaş koşulları, güvenlik ve askeri harcamaların artmasına ve sağlık bütçesinin göreceli olarak azalmasına neden olabilecek gibi görünmektedir. Böyle bir olasılığa da hazır olunmalıdır.**